

Bijlage VWO
2018

tijdvak 2

maatschappijwetenschappen

Bronnenboekje

Opgave 1 Problematisch alcoholgebruik onder jongeren

tekst 1

Alcoholmanifest tegen ‘bingedrinken’

De prijs van alcohol moet omhoog en het aantal plekken waar drank gekocht kan worden omlaag. Dat schrijven elf landelijke en regionale organisaties die dagelijks te maken hebben met de schadelijke gevolgen van alcoholgebruik in een Alcoholmanifest. Ook zou er niet langer reclame voor drank moeten worden gemaakt.

De afgelopen jaren is er volgens deze organisaties, waaronder de koepel van GGD's en het Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid STAP, belangrijke winst geboekt met het terugdringen van het gebruik van drank door jongeren onder de zestien jaar.

Het is echter niet gelukt om het zogenoemde ‘bingedrinken’ (veel drinken in korte tijd) onder jongeren te verminderen. Daarom roepen de organisaties minister Edith Schippers en staatssecretaris Martin van Rijn (Volksgezondheid) op om actie te ondernemen.

Maatregelen

De voorgestelde maatregelen in het Alcoholmanifest, die in lijn liggen met de adviezen van het Wereld Economisch Forum (WEF) en de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO), zijn volgens de organisaties betaalbaar, uitvoerbaar en kosteneffectief.

De Stichting Verantwoorde Alcoholconsumptie (STIVA) is echter totaal niet te spreken over het manifest. “Het Nederlandse alcoholbeleid is zeer succesvol. Dit manifest noemt alle positieve ontwikkelingen van de afgelopen vijftien jaar niet. Daarmee is het misleidend”, zegt directeur Peter de Wolf.

Volgens STIVA doen de maatregelen denken aan het Scandinavische beleid, terwijl in Scandinavië mensen juist meer zijn gaan drinken. “Het is daarom zonde het Nederlandse beleid overboord te kieperen en in te ruilen voor maatregelen uit andere landen waar het veel beroerder gaat.”

naar: AD, 1 november 2016

tekst 2

Wijntje drinken bij de kapper mag niet meer

Bij kledingwinkels, de supermarkt en de kapper krijg je voortaan weer alleen koffie en thee aangeboden en geen alcoholische drankjes meer.

5 Formeel zijn de kleine, zelfstandige slijters de enige ondernemers in Nederland die hun klanten alcohol mogen schenken, maar de laatste jaren hebben allerlei winkels de
10 vrijheid genomen om hun klanten met een alcoholisch drankje te verrassen. Op deze manier vervagen de grenzen tussen horeca en detailhandel. Gemeenten gedogen dit
15 verschijnsel, dat 'blurring' wordt genoemd. 'To blur' is het Engelse werkwoord voor vervagen.

Een Kamermeerderheid wil nu dat staatssecretaris Martin van Rijn (van
20 Volksgezondheid, Welzijn en Sport) op de valreep van zijn termijn een brief aan alle gemeenten stuurt, waarin hij hen waarschuwt dat dit gedogen in strijd is met de Drank- en
25 Horecawet. Hij heeft al toegezegd dit te gaan doen. ...**(a)**... is een gezamenlijk initiatief van ChristenUnie, CDA en PvdA. Zij geven daarmee gehoor aan het

30 Alcoholmanifest, waarin elf gezondheidsorganisaties de regering oproepen om 'blurring' te stoppen. Wetenschappelijk staat namelijk vast dat uitbreiding van het aantal
35 verkooplocaties van alcohol leidt tot meer alcoholproblematiek.

STAP, het Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid, heeft in de laatste anderhalf jaar met succes
40 procedures en/of rechtszaken gevoerd tegen zeven gemeenten die 'blurring' toestonden. Vaak was dat in aanvulling op handhavingsverzoeken van de Koninklijke Slijters Unie. "Een
45 unieke samenwerking", zegt Van Dalen, directeur van STAP. "We hebben op dit gebied dezelfde belangen: zorgen dat het schenken en verkopen van alcohol beperkt
50 blijft."

Van Dalen heeft goede hoop dat alcoholische drankjes definitief uit de winkels verdwijnen, al krijgen we binnenkort een nieuw kabinet. "Als je
55 kijkt welke partijen ...**(a)**... hebben ondertekend, kan het goed zijn dat het bij de coalitiebesprekingen aan de orde komt."

bron: Nederlands Dagblad, 28 februari 2017

Opgave 2 Vloggers en reclame

tekst 3

Vloggers hebben nog een kans om zichzelf te reguleren

Moet de overheid ingrijpen tegen sluikreclame door vloggers? Deze maand publiceerde het Commissariaat voor de Media een steekproef naar reclame door de vele videobloggers op onder meer YouTube. Daaruit bleek dat in driekwart van de gevallen waarin producten duidelijk in beeld werden gebracht, het onduidelijk was of het om betaalde aandacht ging. Het Commissariaat is wettelijk verplicht om reclame op radio en tv voor het publiek zo herkenbaar mogelijk te houden, om misleiding en manipulatie te voorkomen. Op internet mag het Commissariaat echter niet optreden. Althans nog niet – op basis van nieuwe regels van de Europese Unie zou dat op korte termijn wel mogen. Of zouden de vloggers misschien aan zelf-regulering kunnen gaan doen, net als de rest?

De Reclame Code Commissie kwam prompt met een ‘verduidelijking’ van de eigen code voor sociale media. Ook die code beoogt misleiding te

voorkomen door de herkenbaarheid van reclame te garanderen. Adverteerders blijken zich in 96 procent van de gevallen te houden aan de regels: ze trekken de bewuste reclame in of passen die aan. Wie dat niet doet, wordt aangeduid als ‘non-compliant’ en onder de aandacht van de Autoriteit Consument en Markt gebracht. Dat gebeurde in 2017 bijvoorbeeld bij het bedrijf Xlens, dat claimde met gekleurd glas dyslexie te kunnen corrigeren en dat ook volhield. Zo mag er geen reclame gemaakt worden die zich richt op kinderen jonger dan 13. En moet er bij filmpjes de mededeling “Dit [product] kreeg ik gratis aangeboden van [producent] om te testen” getoond worden. Of er moet worden erkend dat het filmpje in opdracht is gemaakt. Verder moeten er bij microblogs hashtags vermeld worden zoals #spon (gesponsord), #paid, #sample, #adv of #prom. Als de adverteerder de vlogger daar niet aan houdt, staat het Commissariaat klaar.

bron: NRC Handelsblad, 26 april 2017

Opgave 3 Nexitverlangens

tekst 4

Binnen de VVD weten ze nog dat Stef Blok, destijds voorzitter van de Tweede Kamerfractie, tijdens Rutte I in kleine kring een neuro bepleitte.

5 Een neuro: een euro voor alleen Noord-Europese landen, gewend aan solide begrotingen en saaie uitgavenschema's.

Ik kreeg het deze week toegelicht door een liberaal die ermee wilde zeggen: ook wij hebben voldoende scepsis over de EU en de euro in huis om vanaf het najaar eventueel te anticiperen op pleidooien tegen de EU en vóór een Nexit.

15 Want het heeft er veel van weg dat Brexit hét thema wordt dat ook de Haagse politiek zal definiëren. En aangezien het land in maart 2017 gaat stemmen, staan er een paar dingen op het spel – het premierschap, bijvoorbeeld.

Dus ik vroeg me af: wat is voor Rutte en de VVD de intelligentste manier om die ontluikende Nexitverlangens te pareren?

Je kunt het dilemma nu al zien aankomen. Twee partijen, de PVV van Wilders en VNL van vooral oud-PVV'ers, die het onbehagen over de EU exploiteren met vurige pleidooien voor een Nexit, zodat alle andere partijen, de VVD voorop, het gevaar

lopen te worden weggezet als vijanden van de massa.

35 Zeker nu er een heel infrastructuurtje op rechts is ontstaan – GeenStijl, het Burgercomité EU, Jan Roos, Thierry Baudet, Rutte's vriend Jort Kelder, etc. – dat met veel gevoel voor mediologica het anti-EU-sentiment weet te voeden.

(...)

Dus voor Rutte ligt er een inhoudelijke en tactische vraag: hoe bestrijdt hij die mensen?

(...)

Hier is niet iedereen in de VVD zo ontspannen over. Je hebt strategen die zeggen: negeer die nieuwe rechterflank, dan blijven ze buiten de orde. (...)

50 Kay van de Linde, de oud-campagneleider van Fortuyn en Verdonk, vertelde me dat het een strategische blunder zou zijn als de VVD lankmoedig reageert.

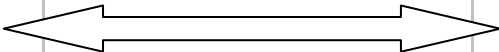
“Ik zou Kelder, Baudet, GeenStijl en de hunnen framen als landverraders”, zei hij. “Mensen die, zoals Boris Johnson, zo ambitieus zijn dat ze desnoods het land kapot maken.” Pardon? “Jazeker”, zei Van de Linde. “Je moet emotie met emotie bestrijden; al die rationale NRC-nuances hebben geen enkele zin.” (...)

bron: NRC Handelsblad, 2 juli 2016

Opgave 4 Problematische jeugdgroepen

schema 1

Typen problematische jeugdgroepen

Hinderlijke jeugdgroep	Overlastgevende jeugdgroep	Criminele jeugdgroep
<ul style="list-style-type: none"> • Dit groepstype hangt wat rond in de buurt, is af en toe luidruchtig aanwezig en trekt zich niet zoveel aan van de omgeving. Soms loopt het uit de hand en zijn er kleine schermutselingen, maar dat is doorgaans snel in de kiem gesmoord en vaak ook meer toeval dan gepland. Ook maakt de groep zich incidenteel schuldig aan kleine vernielingen. • Een beperkt aantal jongeren maakt zich soms schuldig aan (veelal lichte) gewelds- en (in mindere mate) vermogensdelicten. Over het algemeen is het een groep die nog voldoende ‘autoriteitsgevoelig’ is en aanspreekbaar op zijn gedrag. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dit groepstype is wat nadrukkelijker aanwezig, kan af en toe provocerend optreden, valt omstanders wel eens lastig (uitschelden of zelfs intimideren), vernielt regelmatig allerlei zaken en trekt zich niet zoveel aan van andere mensen. • Geweldsgebruik wordt niet geschuwd en de groepsleden zijn ook minder goed te corrigeren. De lichtere vormen van criminaliteit waaraan de groep zich schuldig maakt, worden – in vergelijking met hinderlijke groepen – doelbewuster gepleegd en de groepsleden zijn ook meer bezig om te zorgen dat ze niet worden gepakt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dit groepstype bestaat (in ieder geval voor een deel) uit jongeren die behoorlijk op het criminele pad zijn geraakt. Ze zijn al vaker met de politie in aanraking gekomen. • Kenmerkend is dat ze meer en meer criminaliteit plegen voor het financiële gewin in plaats van voor de kick of het aanzien. Deze jongeren scoren ook hoog op de delicten waarop de andere typen groepen hoog scoren. De feiten zijn echter ernstiger en ze schrikken niet terug voor het gebruik van geweld.
<ul style="list-style-type: none"> - Wijkniveau - Losse groep / tijdelijk - Vrije tijdsbesteding 		<ul style="list-style-type: none"> - (Boven)stedelijk - Harde kern / langdurig - Financieel gewin

bron: Cebeon, ‘Kostbare vriendschappen’, december 2016

tekst 5

Samenstelling van referentiegroepen

Voor het onderzoek is niet alleen een kostenstudie gemaakt voor problematische jeugdgroepen (de onderzoeksgroep), maar is tevens per type groep een referentiegroep jongeren samengesteld waarvoor kosten in kaart zijn gebracht. (...) Afgaande op de kenmerken van de leden van problematische jeugdgroepen zijn geslacht, leeftijd en wijk/postcodegebied meegenomen als matching kenmerken. Laatstgenoemd kenmerk is relevant omdat problematische jeugdgroepen in uiteenlopende gebieden actief zijn. Bovendien worden met wijk/postcodegebied ook belangrijke sociaal-economische kenmerken, culturele herkomst en opleidingsniveau meegewogen. Per type groep heeft dit een vergelijkbaar aantal jongeren opgeleverd in dezelfde leeftijd, met hetzelfde geslacht en woonachtig in dezelfde wijk, maar die niet bekend zijn als lid van een problematische jeugdgroep. (...)

Effecten voor de maatschappij die herleidbaar zijn op groepsgedrag van problematische jeugdgroepen

30 Essentieel is dat maatschappelijke kosten herleidbaar zijn op het groepsgedrag van problematische jeugdgroepen. Bepaalde problemen kunnen externaliseren en/of
35 escaleren als gevolg van groepsdynamiek. Vooral jongeren laten zich meer door leeftijdsgenoten beïnvloeden. En als zij gedragsproblemen hebben (in relatie tot
40 verstandelijke beperkingen en/of psychische problematiek) zijn ze nog gevoeliger voor groepsdruk. Deze druk is bovendien groter naarmate jongeren zich meer identificeren met
45 hun eigen groep. Naast groepsdruk bevorderen ook wederzijds bevestigende interacties met leeftijdgenoten binnen de groep afwijkend en risicovol gedrag.

bron: Cebeon, 'Kostbare vriendschappen', december 2016

tekst 6

Lokale aanpak

Om de maatschappelijke problematiek van problematische jeugdgroepen terug te dringen, is in de experimentgemeente een
5 toegespitste aanpak ontwikkeld, waarin alle betrokken partijen sinds ongeveer 2013 samenwerken in een keten onder gemeentelijke regie. Het gaat om een persoonsgerichte
10 aanpak van criminele en overlastgevende jeugdgroepen. Dit vertaalt zich in maatwerktrajecten met interventies van zowel partijen in het

sociaal domein (zoals jongerenwerk, re-integratie, begeleiding en
15 leerplicht) als justitiële partners (zoals Openbaar Ministerie, reclassering en jeugdbescherming). De benadering van hinderlijke
20 jeugdgroepen is ingebed in de bredere wijkaanpak, waarin de gemeentelijke wijkregisseurs en jongerenwerkers een centrale rol vervullen in afstemming met de
25 wijkagent.

bron: Cebeon, 'Kostbare vriendschappen', december 2016

Opgave 5 Opiniepeilingen

tekst 7

Opiniepeilingen bieden het publiek 'schijnzekerheid'

Net als de NOS gaan RTL Nieuws, het AD, de Volkskrant en NRC 'terughoudend en bewust' om met
5 politieke peilingen, in de aanloop naar de komende verkiezingen voor de Tweede Kamer. De Telegraaf blijft echter wel gewoon peilingennieuws brengen. (...)
Marcel Gelauff, hoofdredacteur van
10 NOS Nieuws, maakte vrijdag bekend dat hij zetelpeilingen van losse opiniebureaus niet meer als nieuws wil brengen. De omroep wil alleen de Peilingwijzer gebruiken. De
15 Peilingwijzer van politicoloog Tom Louwerse van de Universiteit Leiden geeft een gewogen gemiddelde van vijf verschillende peilingen.

De NOS meldt peilingen bij voorkeur
20 alleen in samenhang met ander, inhoudelijk politiek nieuws. En alleen om opmerkelijke verschuivingen of langlopende trends te bespreken.
"Losse peilingen zullen we hoogstens
25 noemen als ze aanleiding zijn voor nieuws, bijvoorbeeld als ze leiden tot beroering in een partij."

Onzin

Pieter Klein, adjunct-hoofd van RTL
30 Nieuws: "Dat we terughoudend zijn, is evident. We melden alleen grote verschuivingen, want anders is het geen nieuws. Verder ben ik niet zo van de codes, om dat vast te
35 leggen."

Wouter de Winther, chef politiek van De Telegraaf vindt het onzin:
“Natuurlijk blijven we de peilingen melden. Mensen willen gewoon een
40 overzicht hebben van hoe de partijen ervoor staan. Dan is het toch gek om te doen alsof die peilingen niet bestaan?”

NRC meldt bij peilingen altijd wie de peiling deed, hoe groot het aantal
45 ondervraagden was, wanneer zij werden ondervraagd, en wat de foutmarge is. Ook is de krant voorzichtig met het koppelen van de uitkomst van een peiling aan actuele
50 gebeurtenissen. Eén peiling zal nooit alleen de basis van een artikel zijn. De Volkskrant en AD hebben soortgelijke richtlijnen. (...)

55 **Onweerstaanbaar**

Wat is er tegen peilingen? De NOS, in een verklaring: “Nieuwsmakers en consumenten vinden peilingen vaak
60 onweerstaanbaar. Het is verleidelijk om de onzekerheid achter de peilingen maar even te vergeten en houvast te zoeken bij schijnbaar harde cijfers over zoiets ongrijpbaars als de kiezersgunst. Terwijl je het
65 publiek daarmee slechts schijnzekerheid biedt.”

Hans Nijenhuis van het AD: “Ze blijken vaak niet overeen te komen met de verkiezingsuitslag. Maar dat
70 ligt niet alleen aan de peilingen. Bij de vorige verkiezingen besloot veertig procent van de kiezers pas op het laatste moment wat ze zouden doen. Daar kun je als peiler niets aan
75 doen.”

(...)

bron: NRC Handelsblad, 20 december 2016

Opgave 6 Verzwaring van het strafrecht

tekst 8

PVV-wetsvoorstel: zeer streng strafrecht invoeren!

De PVV is de straatterreur en al het leed dat aan slachtoffers van misdrijven wordt toegebracht, meer dan zat. Daarom dient PVV-Kamerlid en -justitiewoordvoerder Raymond de Roon vandaag een omvangrijk wetsvoorstel in, waarmee grote delen van het Nederlands strafrecht op de schop gaan en aanzienlijk worden verzwared. De belangen van de slachtoffers worden voortaan voorop gesteld; daders van misdrijven worden voortaan zeer zwaar gestraft. (...)

3. Bijna geen taakstraffen meer.

Voor vrijwel alle categorieën misdrijven, wordt de mogelijkheid tot het opleggen van taakstraffen vrijwel uitgesloten. De PVV vindt het

belachelijk, dat het werk dat de meeste Nederlanders hun hele leven gewoon moeten doen om aan de kost te komen, ineens een 'straf' heet als een crimineel dat werk een paar weken moet doen.

4. Verlaging strafrechtelijke meerderjarigheid van 18 naar 16 jaar.

Omdat vrijwel alle criminelen al een heel strafblad hebben opgebouwd voor ze zelfs maar meerderjarig zijn geworden en tot die tijd voornamelijk een aai over de bol kregen van de rechter, vindt de PVV dat het tijd is om de 16- en 17-jarigen al met volwassen straffen aan te pakken. (...)

bron: www.pvv.nl, geraadpleegd op 27 juni 2017